

ИЗВЕСТИЯ

списание на Икономически университет – Варна

<http://journal.ue-varna.bg>

ЗА ХАРАКТЕРА НА ОТГОВОРНОСТТА НА УПРАВИТЕЛЯ НА ДРУЖЕСТВОТО С ОГРАНИЧЕНА ОТГОВОРНОСТ

Милена ЦВЕТКОВСКА¹

¹ Катедра Правни науки, Икономически университет, Варна, България.
E-mail: tsvetkovska@ue-varna.bg

JEL K12

Резюме

Управителят е органен представител на Дружеството с ограничена отговорност (ООД) и в това си качество има неограничена представителна власт. Негова основна функция е да управлява и представлява дружеството в търговския оборот, като извършва всички необходими правни и фактически действия. Той е този, от чиято дейност в крайна сметка зависи реализацията на търговеца в конкурентната пазарна среда. Затова и въпросът относно реализирането на отговорността, която възниква при неизпълнението на тези негови задължения, е от първостепенно значение за успешното участие на дружеството в търговския оборот. **Актуалността** на проблема се обуславя от факта, че условията за реализирането на тази отговорност са подчинени на строго установени правила в ТЗ, които трябва да са налице кумулативно, за да може тя да постигне своите цели от една страна, а от друга, да се осигурят гаранции за управителния орган, че неговите права ще бъдат гарантирани. Тези въпроси имат не само теоретично, но и важно практическо значение, обусловено от обективната социална необходимост за ясното и точно определяне на границите на тази отговорност. Целта на настоящата статия е характеризирането на отговорността на управителя и изясняване на границите ѝ. В изследването се прави теоретичен анализ на нейните особености, като се разглежда правната регламентация, различните теоретични становища и съдебна практика. На тази база се очертават основните дискуссионни моменти и се правят конкретни изводи.

Ключови думи:

управител, търговско право, деликтна и договорна отговорност.

© 2019 Икономически университет – Варна

Цитиране ЦВЕТКОВСКА, М. (2019) За характера на отговорността на управителя на дружеството с ограничена отговорност. *Известия. Списание на Икономически университет – Варна*. 63 (2). с. 141 - 154.

Въведение

Правната уредба на отговорността на управителя поставя редица проблеми, свързани най-вече с определяне на нейния характер и същност. Необходимо е да се отговори на въпросите към кой род юридическа отговорност принадлежи тя и по какъв начин това влияе на нейните особености. **Целта** на настоящата статия е изясняване на същността на отговорността на управителя, като се акцентира на нейните особености в зависимост от различните основания за възникването ѝ. На тази основа се правят изводи за границите на тази отговорност и последиците, които тя има както за дружеството, така и за самия управител.

Обект на изследване е нормативната регламентация на отговорността на управителя на ООД в действащото законодателство. За осъществяване на поставената цел авторът си поставя следните задачи: а) анализ на характеристиките на отговорността на управителя; б) теоретичен анализ на границите на отговорността; в) анализ на съдебната практика в контекста на квалифициращите отговорността белези. **Методологичната основа** на изследването е свързана с използването на разнообразни методи като: формално-юридически сравнително-правен анализ, синтез, индукция и дедукция.

1. Характеристика на отговорността на управителя на дружеството с ограничена отговорност

Безспорно отговорността на управителя принадлежи към категорията на юридическата отговорност. По силата на правните норми правонарушението води до създаване на една сложна система от правоотношения между управителя и увредения. Главното в съдържанието на тези правоотношения е определянето на начините за защита на интересите на увредения (Бойчев, 2003, с. 90).

Също така безспорен е и фактът, че отговорността на управителя е имуществена. Това изрично е подчертано в чл. 145 от ТЗ. Съдържанието на тази отговорност няма наказателен характер, тя не възниква заради самото нарушение, а е последица от причинените от него вреди и цели да ги обезщети. На това основание в теорията се застъпва позицията, че като юридическа отговорност тя е **правовъзстановителна по характер** (Марков, 2004, с. 138). **По тази причина тя може да се осъществява както** спрямо физически, така и спрямо юридически лица.

Заради обезщетителния ѝ характер, в доктрината отговорността на управителя се определя като гражданско правна (Бъдов, 1948, с. 609), (Радев, 1995, с. 235). Основното при нея е правовъзстановителната ѝ функция, която е свързана

главно с осигуряване на материалния интерес на потърпевшия. Поради това при нея, според някои автори, водещо е задължението да се възстановят претърпените щети (Милкова, 2007, с. 191). Гражданската отговорност притежава и стимулираща, обезпечителна функции, която има допълнителен характер. В този аспект, в теорията се отбелязва, че отговорността предотвратява извършването на нарушения и лекомисленото поемане на задължения.

По наше мнение аргументите в полза на твърдението, че отговорността е гражданска, могат да се систематизират по следния начин:

Първо, правната уредба на отговорността е в нормите на гражданското право.

Второ, субектите, между които възниква отговорността са равнопоставени.

Трето, съдържанието на отговорността се изразява в задължението да бъдат поправени причинените на дружеството вреди.

2. Договорен или деликтен характер на отговорността

Най-големите затруднения са свързани с определяне на характера на отговорността като договорна или деликтна. Този въпрос е занимавал българските юристи още в началото на XX в. Така, Н. Меворах посочва, че гражданската отговорност на управителя се определя в зависимост от отговорността, която самото дружество носи спрямо трети лица (Меворах, Линджи, Фархи, 1926, с. 452). В този смисъл, относно гражданската отговорност на органите за управление на дружеството са познати следните три системи.

Първата система стига до заключението, че дружеството не отговаря пред трети лица за деликтните действия на неговите управители, оттук и не би следвало то да търси такава отговорност от управителя.

Втората система приема, че дружеството носи гражданска отговорност не само, когато управителят е допуснал груба грешка или измама, но и винаги, когато той със свои действия причинява вреди на трети лица, дори и когато съдружниците не могат да бъдат обвинявани в някаква грешка или небрежност.

Третата система, която се поддържа от последователите на учението за реалността на юридическите лица, счита, че управителите трябва да се приемат като органи на дружеството и техните договорни или деликтни действия са външно изразяване на дружествения живот. Следователно гражданската отговорност ще се разпростира и върху двата вида нарушения.

Дискусионен е въпросът относно квалифициране на договорния или деликтния характер на отговорността на управителя, поради което в теорията се засягат различни **становища**.

Първо, според О. Герджиков в съвременната българска правна наука се възприема и продължава римската правна традиция гражданската отговорност да се да се разглежда като два вида, които имат алтернативно проявление – деликтна и договорна отговорност (Герджиков, 2004, с. 57). Това схващане задължава отговорността на управителя да бъде причислена към някои от тези два вида отговорност. Такъв подход би имал не само чисто теоретична насоченост, но и важно практическо значение. Добрата теоретична традиция в изследванията на деликтната и договорната отговорност предоставя възможност за използване на натрупаните знания и опит при решаването на този проблем. Изясняването на характера на отговорността на управителя е от съществено значение, поради значителните разлики в елементите на фактическия състав и обсега на обезщетението за вреди.

Второ, според С. Розанис отговорността е деликтна, тъй като основание тя да бъде реализирана е наличието на причинени на дружеството вреди, като липсва категорична правна връзка между вредите и нарушаването на задълженията на управителя (Розанис, 1993, с. 52).

Трето, в теорията се застъпва становището, че отговорността на управителя е **типична договорна, тъй като тя произтича от задължения на управителя, уредени в договора между него и дружеството**. Според поддръжниците на тази теория наличието на договор изключва възможността за дружеството да претендира вреди на деликтно основание, тъй като вредите във всички случаи произтичат от неизпълнение на поето договорно задължение за добро управление. Така според Т. Йосифова не е необходимо във всички случаи управителят да отговаря по по-строгия режим на деликтната отговорност, при положение, че действията му представляват неизпълнение на негови договорни задължения. Прилагането на деликтната отговорност във всички случаи не е оправдано и поради факта, че управлението на дружеството е свързано с предприемане на рискове и от интерес на дружеството и съдружниците е управителят да разполага със свобода на своите действия (Йосифова, 2006, с. 5).

Аргументи против деликтния характер на отговорността на управителя се откриват и при анализа на характера, предпоставките и съдържанието на самата деликтна отговорност. Деликтната отговорност според А. Кожухаров и Т. Конов се основава на нарушението на абсолютни чужди граждански права (Кожухаров, 1958, с. 37 и 316), (Конов, 2010, с.72-81). Нанесената вреда се изразява в промяна на съществуващото състояние на нещата, противно на волята на увредения. Накърнен е неговият интерес, изразяващ се в запазване на изгодното му статукво. Между увредения и причиняващия увреждането липсва правно релевантна връзка. Тя възниква едва след увреждането.

Безспорно е, че тези специфични особености липсват при отговорността на управителя на ООД. При нея увреждането се предшества от възникване на сложна правна връзка между увредения и нарушителя. Самото увреждане има за своя основа възникналото между тях правно отношение, тъй като вредоносното поведение е пряко свързано със съдържанието на това правно отношение. За управителите са възникнали конкретни задължения, които имат относителен характер и са обвързани с насрещни субективни права на дружеството.

Изпълнението на възникналите по силата на правната връзка между страните правоотношения е насочено към задоволяване на конкретен правно защитен интерес. Дружеството в случая няма интерес от запазване на първоначалното положение. То очаква изпълнение на задълженията на управителя. Промяната в този случай е търсена и желана. Този интерес винаги има позитивен характер (Ennecerus, L., Kipp, M. Wolff, 1958, s. 62).

На пръв поглед правните норми, регламентиращи отговорността на управителя, не сочат към пряка връзка между вредите и нарушението на задълженията на управителя. Предпоставка за отговорността са вредите, причинени на дружеството. Липсват указания за вредоносното поведение. Въпреки това такава връзка съществува и тя се определя от субекта, който носи отговорността – управителят. Предшестващата причиняването на вредите правна връзка е предпоставка за реализирането на отговорността. Чрез дефинирането на субекта на отговорността в качеството му на управител се очертава кръгът от предварително възникнали правни задължения, чието нарушаване е елемент от фактическия състав на тази отговорност.

Възприемайки този подход, би следвало да се изключи деликтният характер на отговорността на управителя, макар тя да притежава някои прилики с деликтната отговорност. Тя не съдържа най-типичният неин белег – липсата на предварителна правна връзка между увредения и увреждащия. Тук вредоносното поведение винаги се предхожда от възникването на сложна правна връзка, която се състои от две взаимно свързани правоотношения. Увреждането се изразява в неосъществяването на един очакван от двете правоотношения резултат. Изпълнението на тези задължения е от важно значение за дружеството. То има позитивен интерес от това изпълнение. Това изключва наличието на типичния за деликтната отговорност негативен интерес от статичното запазване на съществуващото правно положение.

С. Розанис, критикувайки тази теория, изтъква, че в много случаи вредоносното поведение на управителя не е свързано с дейност по управление на дружеството, а с общото задължение да не се вреди другиму. Така например, ако

управителят ипотекира имот на дружеството с цел задоволяване на свои лични интереси, без необходимото решение на общото събрание, той извършва едно формално договорно нарушение, но на практика така сключената сделка не е свързана с управлението, а е проявна форма на злоупотреба с положението му на управител, което е във вреда на търговеца. Така поведението на управителя би надхвърлило неизпълнението на договора и ще осъществи състава на непозволено увреждане. В същото време ще се даде възможност на управителя да се ползва от по-благоприятния режим на договорната отговорност, само поради факта, че между него и дружеството има сключен договор.

Тук отново е необходимо да се направи анализ на същността на договорната отговорност, за да се определи дали тази на управителя може да бъде причислена към нея. Договорната отговорност има **вторичен характер** и предпоставка за реализирането ѝ е неизпълнението на предварително съществуващи облигационни задължения, възникнали въз основата на сключен договор. Увреденият е имал интерес от промяна на съществуващата ситуация и е гарантирал задоволяването му чрез сключен договор. Точното изпълнение на договорните задължения на длъжника би довело до желаната от кредитора промяна. Неизпълнението на тези задължения и непостигането на търсената промяна накърняват позитивния интерес на кредитора. Следователно в този случай се касае за договорна отговорност. След като отговорността на управителя не притежава присъщите на деликтната отговорност белези, то тя би следвало да се причисли към договорната отговорност. **Аргументите в полза на тази теза са следните:**

- ✓ налице е накърнен позитивен интерес на дружеството от промяна, изразяваща се в качествено и ефективно управление;
- ✓ вредите възникват като последица от виновното неизпълнение на предварително възникнали задължения по договора за управление.

Въпреки това, независимо от множеството общи черти с договорната отговорност, няма пълно съвпадение с тази на управителя на ООД. Търговското дружество е самостоятелен правен субект от категорията на юридическите лица, което притежава и качеството търговец. То формира воля и е активно в правния живот чрез своите органи. В осъществяването на текущата си дейност, като и в отношенията с трети лица, първостепенна роля играят органите за управление. Те организират и осъществяват цялата самостоятелна дейност на дружеството. Динамичният характер на търговската дейност и свързаните с нея рискове изискват активна и адекватна дейност на управление. Във връзка с това, управителят има множество задължения, чието изпълнение е сложната дейност по управление на дружеството. Те имат нееднороден характер. Някой от тях са свързани с

осъществяване на активно поведение, други с бездействия, например задължението за въздържане от конкурентна дейност, за запазване на търговската тайна и др. Дружеството има интерес от тази целенасочена дейност, която да потърси адекватни промени в околната среда с цел извличане на максимална печалба. Интересът на дружеството от ефективното управление има позитивен характер, тъй като управлението е едно постоянно във времето въздействие върху вътрешните и външни фактори, което му гарантира нормалното му съществуване като самостоятелен правен субект. Този интерес се преплита с редица важни чужди интереси. Наред с това от съществено значение е и субективното обезпечаване на управленската дейност чрез подбор на компетентни членове. Позитивният интерес на дружеството, насочен към нормалното функциониране на органите му, се обезпечават чрез възникването на органното правоотношение между дружеството и управителя. Сключването на договора за управление има второстепенно значение. Чрез него се уреждат някои допълнителни права и задължения на страните. Всяко отклонение от тези задължения би довело до възпрепятстване на управлението, което пряко ще представлява накърняване както на позитивния интерес на дружеството, така и на свързаните с него интереси на съдружниците и на кредиторите.

Отговорността на управителя има задача да гарантира целостта на дружественото имущество и да го възстанови, когато е било накърнено вследствие на виновни противоправни действия на неговия управител. Заедно със закрилата на имуществените интереси на дружеството, отговорността на управителя има и важна функция за запазване на капитала на дружеството, като по този начин пряко се гарантират интересите както на съдружниците, така и на интересите на третите лица-кредитори на дружеството. Запазването на капитала на дружеството е важна гаранция за сигурността на търговския оборот. В този смисъл може да се каже, че отговорността на управителя има значително по-широки функции от договорната, която охранява единствено частни интереси. Поради това отговорността на управителя би следвало да бъде по-строга от договорната. Докато договорната отговорност има действие само спрямо страните по едно възникнало облигационно отношение, то тази на управителя има значително по-широка функция да защити интересите както на самото дружество, така и на съдружниците и на кредиторите на дружеството. По тази причина отговорността на управителя в много отношения се отличава от договорната отговорност.

След така направения анализ в теорията се обосновава изводът, че отговорността на управителя притежава редица общи черти както с деликтната, така и с договорната отговорност. Въпреки това тя има редица специфични белези, които

не позволяват да бъде определена еднозначно нито като деликтна, нито като договорна отговорност. Именно тези особености дават основание да се определи отговорността на управителя като самостоятелен вид гражданска отговорност, различна и от деликтната, и от договорната. Основавайки се на гражданската отговорност, законодателят е създал един самостоятелен вид отговорност, който се различава от традиционно познатите до момента. В рамките на тази отговорност възникват санкционни правоотношения между търговското дружество и неговия управител, като тяхна задача е да гарантират запазването на дружественото имущество от вреди, причинени от виновно лошо управление. В основата на тази отговорност стои комплексът от задължения, чието изпълнение гарантира професионалното управление на дружеството. Нарушението на тези задължения е основната предпоставка за възникване на санкционното правоотношение. Неговото съдържание е насочено към възстановяване на имуществото на дружеството чрез отстраняване на вредите от страна нарушителя. По този начин се защитават интересите на сравнително широк кръг правни субекти.

Основната причина, която налага обособяването на отговорността на управителя **като самостоятелен вид отговорност, се корени в особените отношения между дружеството и управителя.** Без управител дружеството не може да съществува и да функционира нормално. За да гарантира това, законодателят е уредил тези отношения самостоятелно, обособил ги е в едно отделно правоотношение, което се поделя като органно правоотношение. Съдържанието му се състои от най-важните права и задължения, чието упражняване и изпълнение гарантират на дружеството ефективно управление. Тази важна дейност може да представлява и твърде опасен източник на вреди за дружеството. С цел да минимизира тази опасност, законодателят е предприел специални мерки в две насоки.

Първо, съдържанието на органното правоотношение е уредено подробно с императивни правни норми. Така в закона са регламентирани всички права и задължения, чието упражняване гарантира високо ниво на управление.

Второ, видът на нормите като законова мярка може да бъде ефективна, само в случай че управителят добросъвестно и качествено упражнява правата и изпълнява задълженията си по органното правоотношение. В противен случай поведението на управителя би могло да причини вреди на дружеството. Поради това е регламентирана специфичната имуществена отговорност на управителя за вредите, които той би могъл да причини на дружеството със своите действия по управлението му. **Тя има самостоятелен характер, тъй като е обвързана с едно специално правоотношение.** Правата и задълженията по това правоот-

ношение не са облигационни. Поради това спрямо тях не могат да се приложат правилата, уреждащи последиците от порочно развитие на едно облигационно правоотношение. В същото време не са налице и характерните белези на деликтната отговорност. Поради тази причина са създадени самостоятелни състави на отговорността на управителя, които да гарантират интересите на дружеството срещу неправомерно виновно поведение на неговия управител. Обособяването на отговорността на управителя се **определя като самостоятелен институт се дължи и на главната особеност на капиталовите дружества, а именно ограничената отговорност на съдружниците за задълженията на дружеството.** С оглед важното значение на дружественото имущество, отговорността на управителя е натоварена и с капиталоохранителната функция, която липсва при утвърдените видове гражданска отговорност. Управителят разполага с най-големи възможности за въздействие върху дружественото имущество. Това налага въвеждането на коректив върху неговото въздействие, който да го възпира чрез преки неблагоприятни последици. Така отговорността на управителя се явява основната гаранция срещу виновно противоправно поведение от негова страна. По-широкият кръг охранявани интереси определя и една по-голяма строгост на тази отговорност. Наистина подобен подход би застрашил интересите на управителя и би могъл да възпрепятства свободното вземане на управленски решения.

В хода на тези разсъждения се поставя въпросът доколко е възможно с едно деяние да бъдат изпълнени фактическите състави на повече от един вид гражданска отговорност и правно допустимо ли е паралелно да възникнат различни основания за поправяне на причинените вреди.

Един от най-дискуссионните въпроси в гражданското право е именно този за кумулацията на договорната и деликтната отговорност (Траницов, 2002, с. 40). В теорията и съдебната практика липсва единно становище за възможността за кумулирането на договорна и деликтна отговорност. Някои автори приемат кумулацията, изхождайки от основния принцип на гражданската отговорност за интегрално обезщетяване на увредения (Кожухаров, 1958, с. 320). Други автори допускат кумулацията, като подчертават, че условие за това е да бъдат изпълнени елементите на двата фактически състава (Гоцев, 1979, с. 73), (Антонов, 1965, с. 22). Във всеки отделен случай трябва да се преценява дали конкретни факти по едно възникнало договорно правоотношение не осъществява едновременно и признаците на деликт. В тези случаи увреденият може да избира между договорния иск за неизпълнение и деликтния иск за причинените му вреди. Така би се осигурила по-пълна закрила на нарушеното субективно право, тъй като де-

ликтната отговорност е по-строга в сравнение с договорната. Кумулирането на двете отговорности ще е допустимо, само ако виновното поведение на неизправната страна по един договор осъществява едновременно и фактическия състав на деликт. За да бъде допусната кумулацията, е необходимо да бъде установено наличието на вина в двата фактически състава на отговорността – договорния и деликтния. Според други автори, по-правилно е да се говори за конкуренция на двата вида отговорност (Тасев, 2009, с. 148-149).

Съществуващите противоречиви мнения в теорията и съдебната практика се отнасят не до същинско кумулиране на двата вида отговорност, а до това дали е възможно чрез едно конкретно поведение едновременно да се изпълнят фактическите състави и на договорната, и на деликтната отговорност и доколко това може да доведе до паралелно възникване на две субективни права на обезвреда. В труда си „Съотношение между договорна и деликтна отговорност“ В. Берон посочва, че „двете отговорности могат да възникнат едновременно в тежест на едно и също лице спрямо един и същи вреден повод на същото вредоносно деяние, ако в последното са дадени необходимите за пораждането на двата вида задължения за обезщетение елементи“ (Берон, 1929, с. 118). **Най-същественият проблем в тази връзка е доколко така възникналите субективни права могат да съществуват паралелно и увреденият да има право на избор кое от тях да упражни.** Разгледан на тази плоскост, проблемът наистина по-правилно може да се дефинира като конкуренция между двата вида отговорност. С оглед принципа за интегрално обезщетяване на увреденото дружество, кумулацията на двата вида отговорност следва да бъде допусната. Кумулацията ще е налице само доколкото едновременно са изпълнени фактическите състави на двата вида отговорност. В подобни случаи следва да се признае паралелното възникване на две субективни права на обезщетяване в полза на увреденото дружество. Изхождайки от принципа на справедливостта, категорично трябва да се отрече възможността на увреденото дружество да упражни паралелно и двете права и да получи две обезщетения за една и съща вреда. Дружеството ще трябва да направи избор кое от двете субективни права да упражни.

А. Калайджиев допуска тази възможност по изключение в случаите, когато накръненият интерес едновременно може да се квалифицира и като негативен, и като позитивен (Калайджиев, 2007, с. 386).

На обратна позиция е Л. Попов, който разглежда договорната отговорност като специален състав, изключващ общата деликтна отговорност (Попов, 1960, с. 51). Според него водейки се от основните правни принципи, не би трябвало да се дава възможност на кредитора да води деликтен иск за последиците от неиз-

пълнението на договорните задължения. Това становище се подкрепя и от чуждестранната правна литература и практика (Josserand, 1930, p. 233).

С оглед широкия кръг задължения за управителя е твърдо трудно да се стигне до това управителят да причини вреди, като наруши задължения, извън тези по управлението. Изхождайки от това, че управителят формира волята на дружеството и то не може да функционира без неговото активно поведение, интересът на дружеството може да се дефинира като позитивен. Това важи и в случаите, в които управителят, без връзка с изпълнението на типичните си управленски задължения причини, вреди. Именно той има задачата да се грижи за правилното стопанисване на дружественото имущество. Така основното му задължение по управлението е свързано с ефективното изпълнение на тази задача. В това се включва и задължението му да се въздържа от вредоносно поведение.

Още по-сложен е въпросът за съотношението между договорната отговорност и отговорността на управителя, което се определя от органното и договорното правоотношение. Водеща роля в двуединството на управителното правоотношение има органното правоотношение. Неговото съдържание обхваща всички типични и най-важни права и задължения на управителя. Проблеми създават евентуалната дисхармония и противоречия между съдържанието на двете правоотношения. Би следвало императивно нормираното съдържание на органното правоотношение да се разглежда като задължителен минимум от права и задължения, т.е. то представлява система от най-важните права и задължения, чието упражняване гарантира на дружеството достатъчно добро управление. Както определяща роля има органното правоотношение, така и управителската отговорност ще има приоритет пред договорната. Вредите, причинени от управителя, ще изпълнят фактическия състав на неговата отговорност. Това ще е така и в случаите, когато неизпълнението засяга задължения, които имат законен характер, но са били възпроизведени в договора за управление. В този случай първичното основание за възникване на задълженията не е договорът, а законът. Доколкото същите задължения още веднъж са уредени и в договора за управление, те придобиват друго правно основание и си остават част от органното правоотношение. Наред с това принципът на автономия на волята позволява страните да уговорят в широките рамки на закона и други права и задължения. Някои от тях могат да имат страничен характер и да не попадат в широкия кръг органни права и задължения. Те възникват само и единствено въз основа на сключения между страните договор. Само тези задължения могат да се определят като облигационни. Вредоносното им нарушение ще намери своите обективни основания за възникване на гражданска отговорност в сключения дого-

вор. Така В. Даскалов обобщава, че отговорността в тези случаи може да бъде квалифицирана като договорна. Спрямо нея ще се приложат правилата на договорната отговорност (Даскалов, 2007, с. 273-379).

Въпросът за правното естество на отговорността на управителя е дискусионен и в съдебната практика. В отделни решения съдът приема, че отговорността на **управителя е договорна**, тъй като произтича от мандатните отношения и възниква при неизпълнение на задълженията му към дружеството¹. Това становище на съда търпи критики във връзка с хипотезите, при които договорът за управление е невъзможен за изпълнение поради липса на валидно възникнало качество на управител или при прекратяване на договора за управление, при което изпълнителят вече е загубил това качество. Освен това е невъзможно договорът за управление да обхване всички възможни бъдещи действия на управителя, както и всички възможни вреди, които той би могъл да причини на дружеството. Поради това определянето на отговорността като договорна би довело до накърняване на интересите на дружеството, което няма да може да търси обезщетение на всички вреди, за които не е предвидена договорна клауза.

Основавайки се на тези съображения ВКС в определени свои решения² приема, че отговорността на управителя е особен вид имуществена отговорност, чиято правна природа следва от особеността на статута на управителя. Тя е обусловена не само от мандатното, но и от органното правоотношение между управителя и дружеството^{3, 4}. Възприемайки това становище на съда Б. Николова счита, че така би се дала възможност на дружеството да ангажира отговорността на управителя за всяко едно действие или бездействие на управителя, което има за пряка и непосредствено последица накърняване на имуществото на дружеството (Николова, Б., 2016, с. 5-18). В същото време това обяснение за характера на отговорността на управителя не дава възможност за изясняване на въпроса за това кой режим ще се прилага по отношение на нея.

Заклучение

Като извод от направения анализ на различните становища следва, че определянето на характера на отговорността на управителя на договорна или деликтна зависи от наличието или не на правна връзка между извършителя и увредения. Така според закона може да се направи разграничение на три случая, в които управителят ще носи отговорност:

Първо, отговорност на управителя пред дружеството на основание чл. 145 от ТЗ;

Второ, отговорност на управителя пред съдружниците;

Трето, отговорност на управителя пред третите лица, кредитори на дружеството.

Доколкото само в първата хипотеза е налице договор между управителя и дружеството, то и в този случай отговорността може да се определи като договорна. В останалите два случая липсва договор между управителя и посочените лица, така че отговорността ще следва да се търси на деликтно основание.

Бележки

¹ Решение №56 от 08.09.2010 г. по т.д. №472/2009 г., П.т.о., ТК на ВКС.

² Решение №41 от 29.04.2009 г. по т.д. №669/2008 г., I т.о., ТК на ВКС; Решение №70 от 07.06.2012 г. по т.д. №276/2011 г., II т.о., ТК на ВКС.

³ Решение №41 от 29.04.2009 г. по т.д. №669/2008 г., I т.о.

⁴ Решение №70 от 07.06.2012 г. по т.д. №276/2011 г., II т.о., ТК на ВКС.

Литература

1. АНТОНОВ, Д. (1965) Непозволено увреждане, НИ, с. 22.
2. БЕРОН, В. (1929) Съотношение между договорна и деликтна отговорност, С., с. 118.
3. БОЙЧЕВ, Г. (2003) Юридическа отговорност, С., с. 90.
4. БЪДОВ, Д. (1948) Учебник по гражданско право, Свищов, с. 609
5. ГЕРДЖИКОВ, О. (2004) Коментар на Търговския закон. Книга втора, С., с. 57.
6. ГОЦЕВ, В. (1979) Договорна и деликтна отговорност. Сравнение и конкуренция, С., с. 88.
7. ДАСКАЛОВ, В. (2007) Отговорността на членовете на управителните органи на капиталовите дружества – договорна или деликтна, Търговско право (3 и 4), с. 273-379.
8. ЙОСИФОВА, Т. (2006) Деликтна ли е отговорността на управителния съвет на акционерно дружество за причинени на последното вреди в Пазар и право (8), с. 5.
9. КАЛАЙДЖИЕВ, А. (2007) Облигационно право. Обща част, с. 386.
10. КОЖУХАРОВ, А. (1958) Облигационно право. Общо учение за облигационното отношение, С., с. 37, 316 и 320.
11. КОНОВ, Т. (2010) Основание на гражданската отговорност в Подбрани съчинения, С., 72-81.
12. МАРКОВ, М. (2004) Облигационно право, С., с. 138.
13. МЕВОРАХ, Н., ЛИНДЖИ, Д., ФАРХИ, Л. (1926) Коментаръ на закона за задълженията и договорите. Часть II., Печатница Херманъ поле&С-ие, София, с. 452.

14. МИЛКОВА, Д. (2007) *Обща теория на правото*, Албатрос, София, с. 191.
15. НИКОЛОВА, Б. (2016) Отговорността на управителите за вреди, причинени на капиталовите търговски дружества, *Търговско и облигационно право*, (2), с 5-18.
16. ПОПОВ, Л. (1960) Конкуренция на договорна и деликтна отговорност според гражданското право на НРБ, ПМ, (3), с. 51.
17. РАДЕВ, Д. (1995) *Обща теория на правото*, с. 235.
18. РОЗАНИС, С. (1993) Отговорност на управителя пред търговското дружество, *Български законник* (4), с. 52.
19. ТАСЕВ, С. (2009) *Деликтната отговорност*, с. 148-149.
20. ТРАНИЦОВ, Хр., (2002) *Деликт*, изд. Анима, Пловдив, с. 40.
21. ENNECCERUS, L., KIPP, M. WOLFF. (1958) *Lehrbuch des burgerlichen Rechts.*, В. II., s. 62.
22. JOSSERAND. (1930) *Coursde droit pozitf francais*, t II, №448, p. 233.

ON THE NATURE OF LIABILITY OF THE MANAGER OF A LIMITED LIABILITY COMPANY

Milena TSVETKOVSKA

Abstract

The manager is an authoritative representative of the Limited Liability Company (LLC) and in this capacity he/she has unlimited power of representation. His/her main role is to manage and represent the company in its commercial transactions, carrying out all the necessary legal and factual activities to that effect. Ultimately, the manager is the person whose activity is decisive for the company's commercial realization in a competitive business environment. Therefore, the issue of liability ensuing from his/her potential failure to perform these obligations is of primary importance for the successful participation of the company in the realm of commerce. The topicality of the issue is determined by the fact that the conditions for realization of this liability follow the strictly established provisions of the Bulgarian Commercial Act, which must be cumulatively available for the liability to achieve its goals, on the one part, and to ensure that the rights of the managerial body will be guaranteed, on the other. Besides purely theoretical, these matters have great practical importance determined by the objective public necessity for clear and accurate setting of the limits of the liability of a manager. The purpose of this article is to characterize the manager's liability and to clarify the limits thereof. The author makes theoretical analysis of the attributes of liability in the light of legal regulations, the different theoretical opinions and the judicial practice. On this basis, the main focal points are outlined and concrete conclusions are drawn.

Key words: *manager, commercial law, tortuous and contractual liability.*